

**ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

Մարզկենտրոնը՝
ք. Եղեգնաձոր

Տարածաշրջանները՝
Վայք
Եղեգնաձոր

Քաղաքները՝
Եղեգնաձոր
Վայք
Ջերմուկ

Տարածքը	2 308 քառ. կմ
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը , %	7.8
Համայնքներ, 2020թ. տարեկգրի դրությամբ	8
Քաղաքներ	3
Գյուղեր	52
Բնակչության թվաքանակը 2020թ. տարեկգրի դրությամբ	48.5 հազ. մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	17.1 հազ. մարդ
գյուղական	31.4 հազ. մարդ
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019 թ.,%	1.7
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019 թ.,%	35.3
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	189 600.6 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	15 741.8 հա

Վայոց ձորի մարզը գտնվում է հանրապետության հարավային հատվածում: Մարզը պետական սահմանով սահմանակից է Նախիջևանին: Հյուսիսում սահմանակից է Գեղարքունիքի մարզին, հարավում՝ Սյունիքի մարզին, արևմուտքում՝ Արարատի մարզին և արևելքում՝ Արցախին:

Վայոց ձորի մարզը շրջապատված է բարձր լեռներով, ջրբաժան լեռնաշղթաներով, որոնք յուրահատուկ բնական պատկերներ հանդիսանալով նրա և հարևան տարածքների միջև, այն դարձնում են աշխարհագրական մի ամբողջություն:

Վայոց ձորի մարզն ունի կենդանական և բուսական բազմազան աշխարհ: Տարածքի 5.7 %-ը կամ 13 240.1 հա կազմում են բնական անտառները:

Արտակարգ խայտաբղետ է մարզի մակերևույթը: Հրաբխային ուժերը, երկրաշարժերը, Արփա գետի և դրա վտակների ջրերն առաջացրել են տարբեր ուղղություններով ձգվող բազմաթիվ լեռնաշղթաներ՝ մեծ ու փոքր գագաթներով, խորհրդավոր ձորեր, լեռնանցքներ, սարահարթեր, զոգավորություններ, դաշտեր, մարգագետիններ և բնական բազմապիսի կերտվածքներ, որի ամենավառ օրինակն է Ջերմուկի հիասքանչ ջրվեժը (60 մ):

Վայոց ձորի մարզի կլիման ընդհանուր առմամբ ցամաքային է՝ ցուրտ կամ չափավոր ցուրտ ձմեռներով և շոգ կամ տաք ամառներով: Օդի առավելագույն ջերմաստիճանը հարավային շրջաններում հասնում է +41°C-ի, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -35°C-ի: Տեղումները կազմում են տարեկան 300-ից 700 մմ:

2019թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ոլորտներ ընդհանուր ծավալում կազմել են.

☐	արդյունաբերություն՝	1.3%,
☐	գյուղատնտեսություն՝	2.5%,
☐	շինարարություն՝	1.5%,
☐	մանրածախ առևտուր՝	0.5%,
☐	ծառայություններ՝	0.6%:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը գյուղատնտեսությունն է: Գյուղացիական տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են անասնաբուծությամբ, որի արտադրանքը կազմել է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 64.5 %-ը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալում որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խմիչքների՝ «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խաղողի գինու արտադրությունները:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի): Մարզով է անցնում Հայաստանի Հանրապետությունն Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության հեռանկարային զարգացման գործում:

Մարզում ակնհայտ են ներքին և արտաքին զբոսաշրջության զարգացման մեծ հեռանկարները:

Եղեգնաձոր քաղաքը (2020թ. տարեսկզբին 7.4 հազ. բնակիչ) համարվում է պատմական Սյունիքի հնագույն բնակավայրերից մեկը և գտնվում է Երևանից 123 կմ հեռավորության վրա:

Եղեգնաձոր քաղաքի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռող ոլորտներն են արդյունաբերությունն ու շինարարությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խաղողի գինու, էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունները:

Վայք քաղաքը (2020թ. տարեսկզբին՝ 5.6 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 132 կմ, մարզկենտրոնից՝ 16 կմ հեռավորության վրա:

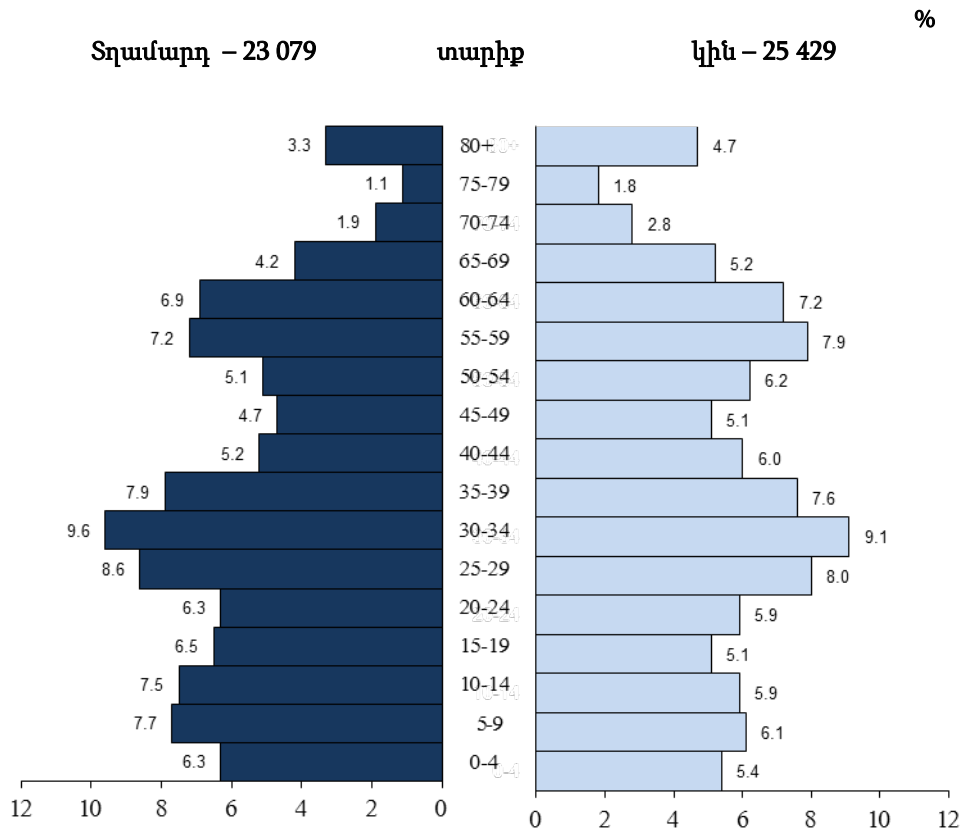
Վայք քաղաքի տնտեսության հիմնական ճյուղն արդյունաբերությունն է: Հիմնականում զարգացած են հանքային ջրերի և շինանյութերի, ձեռագործ գորգերի արտադրությունները:

Ջերմուկ քաղաքը (2020թ. տարեսկզբին՝ 4.1 հազ. բնակիչ) գտնվում է 2 070 մ բարձրությամբ լավային սարավանդի վրա (հեռավորությունը Երևանից՝ 175 կմ, մարզկենտրոնից՝ 53 կմ): Ջերմուկը լայն ճանաչում ունի որպես առողջարանային քաղաք:

Քաղաքի անվանումը կապված է հանքային տաք աղբյուրների՝ ջերմուկների հետ:

Ջերմուկ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը «Ջերմուկ» հանքային ջրի, արտադրությունն է:

**ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ**

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2015	2016	2017	2018	2019
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	303	301	295	301	361
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	258	250	240	251	310
կրպակներ	19	26	28	23	25
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1
սպառողական ապրանքների շուկաներ	-	-	-	-	-
առևտրի այլ օբյեկտներ	25	24	26	26	25

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2015	2016	2017	2018	2019
Պետական նախադպրոցական	15	17	31	31	33
Պետական հանրակրթական	50	50	48	48	48
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	8	8	8	8	8

	Քանակը				
	2015	2016	2017	2018	2019
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	1	1	1	1	1
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	-	-	-
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	1	1	1	1	1

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
Եղեգնաձոր	7 358
Վայք	5 592
Ջերմուկ	4 136

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է Հայաստանի Հանրապետության 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

ԳՅՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Եղեգնաձորի տարածաշրջան		
1	Ագարակաձոր	1 351
2	Աղավնաձոր	1 946
3	Աղնջաձոր	410
4	Արենի	1 950
5	Ամաղու	-
6	Արտաբույնք	805
7	Արփի	1 122
8	Գետափ	2 251
9	Գլաձոր	2 541
10	Գնիշիկ	68
11	Մոզրով	97
12	Գողթանիկ	176
13	Ելփին	1 247
14	Եղեգիս	297
15	Թառաթումբ	450
16	Խաչիկ	920
17	Հերմոն	177
18	Արատես	-
19	Կալասար	-
20	Հորբատեղ	248
21	Հորս	214
22	Մալիշկա	5 071
23	Շատին	1 813
24	Չիվա	813
25	Ռինդ	1 505
26	Սայլի	256
27	Վարդահովիտ	189
28	Գետիկվանք	-
29	Սևաժայռ	30
30	Վերնաշեն	1 123
31	Քարագլուխ	801
Վալթի տարածաշրջան		
1	Ագատեկ	554
2	Արին	278
3	Արտավան	258
4	Ախտա	-
5	Բարձրունի	350
6	Գնդեվազ	679
7	Գոմք	144
8	Զառիթափ	1 383
9	Զեղեա	139
10	Կապույտ	35
11	Հորաղիս	-
12	Խնձորուտ	467
13	Կարմրաշեն	207

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ռստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2020թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.8%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹	
14	Կեչուտ	Kechut	912
15	Հերիեր	Herher	617
16	Մարտիրոս	Martiros	580
17	Նոր Ազնաբերդ	Nor Aznaberd	122
18	Սարավան	Saravan	204
19	Ուղեձոր	Ughedzor	-
20	Սերս	Sers	188
21	Փոռ	Por	129

**ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2019թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանաչք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 235	4 765
Ծնվածներ, մարդ	103	48	55
Մահացածներ, մարդ	98	50	48
Ամուսնություններ	47	X	X
Ամուսնալուծություններ	7	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	40.3	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	276	135	141
հանրակրթական	1 323	622	701
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	238	151	87
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	15	4	11
միջին մասնագիտական	36	14	22
բարձրագույն մասնագիտական	49	26	23
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	37 465	...	...
Մարզիկներ, մարդ	395	71	324
Զբաղվածներ, մարդ	2 202	788	1 414
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-
գիտության թեկնածուներ	-	-	-
ուսուցիչներ	145	121	24
բժիշկներ	23	...	...
միջին բուժանձնակազմ	44	...	...
Գործազուրկներ, մարդ	627	286	341
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 893	1 100	793
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	368	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	14 608	...	...
թատրոն	-	-	-
համերգ	-	-	-
թանգարան	648	...	...
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	49	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	26	X	X
միջին ծանրության	18	X	X
ծանր	5	X	X
առանձնապես ծանր	-	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: